

Projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT KUNST IN DEN HAAG

Leerlijn Beeldend | Thema Onze Stad | Groep 5 en 6 | Augustus 2019

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Check met elkaar de lijst van [basismaterialen](#).
- ✓ Check met elkaar de [papiervoorraad](#)
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Wil je woorden uit dit project koppelen aan taalonderwijs? Raadpleeg dan de begrippenlijst [via deze link](#).

Inhoudsopgave

1. Informatie	1
2. Introductie	2
3. Oriëntatie	3
4. Opdracht: Wie kent ze niet	5
5. Opdracht: In beeld	8
6. Opdracht: Geef kunst de ruimte	11

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Het thema van dit project binnen de discipline 'Beeldend' is 'Onze Stad'. Onder de titel *Kunst in Den Haag* ontdekken de leerlingen de diverse kunst in Den Haag. Welke wereldberoemde kunstwerken bezit Den Haag? Waar zijn deze te vinden en waarom? Wat weet je van de Schilderswijk?

Ze leren ontwerpen en maken zelf nieuwe Haagse beelden. Welke beelden kan je combineren? Hoe maak je een collage uit de kenmerken van minimaal twee topstukken?? Hoe ontwerp je een sokkel-sculptuur? Waar let je op bij het ontwerpen van een nieuw museum voor Den Haag?

De leerlingen gaan dit onderzoeken door kunst uit Haagse musea en in de openbare ruimte te bestuderen en maken. Ook bestuderen ze verschillende musea als gebouw.

Waarom dit project?

Alle leerlingen die naar school gaan in Den Haag groeien op met de stad als basis. Zij ervaren dat Den Haag een heel divers kunstaanbod kent.

Zo leren kinderen begrijpen dat kunstenaars in Den Haag bijdragen aan de gebouwde ruimte, de visuele kwaliteit van de leefomgeving verbeteren en bijdragen aan de zintuiglijke beleving van Den Haag.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen.

De leerling:

- toont zich nieuwsgierig en proactief;
- kan positief-kritisch reflecteren op eigen werk en dat van anderen.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van een [kunstenaar in de klas](#).
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Algemene benodigdheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- smartphone
- (kleuren)printer
- [Standaard materialenlijst](#)
- [Verschillende papiersoorten](#)

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met culturele instellingen in Den Haag;
- maakt kennis met bekende kunstwerken in Den Haag.

Vaardigheidsdoelen

Niet van toepassing.

Benodigdheden

- eventueel de film [Girl with a Pearl Earring](#) van Peter Webber (UK Film Council, 2003)

Aan de slag in de klas

Volg onderstaande stappen om het project te introduceren:

- Laat de leerlingen filmpjes zien van en over beroemde kunstwerken in Den Haag:
 - de trailer of de film [Girl with a Pearl Earring](#) van Peter Webber (UK Film Council, 2003).
 - [Victory Boogie Woogie](#) (schooltv).
 - [M.C. Escher](#) (schooltv/Klokhuis).
 - [Bewegende beeldentuin](#) Beelden aan Zee.
- Toon het filmpje over een [mini-museum](#) (vanaf 09.00 min.).
Let hierbij met name op het verschil in formaat en maatvoering; de indeling van de ruimte en het materiaalgebruik.
Welke invloed heeft de maat van een werkstuk op de omgeving?

Tip: Breng een bezoek aan een museum of tentoonstelling.

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met de achtergrond van straatnamen uit de Schilderswijk;
- maakt kennis met logo's.

Vaardigheidsdoelen

De leerling kan omgaan met Google Maps.

Benodigdheden

- Google Maps

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Wanneer is iets kunst?
- Stel dat een kunstenaar zijn werk nooit kan laten zien aan anderen. Is het dan wel of geen kunst?
- Hoe komt het dat een kunstwerk groter of kleiner lijkt?

Oriëntatieopdracht

UIT de kunst in den Haag

Doe onderstaande opdrachten of maak een keuze:

1. Bekijk en bespreek afbeeldingen van:
 - [Meisje met de parel](#) (1665-1667) van Johannes Vermeer.
 - [Victory Boogie Woogie](#) (1942-1944) van Piet Mondriaan.
 - [Metamorfose-1](#) van M.C. Escher.
 - [De sprookjesbeelden](#) van Tom Otterness.

Stel vragen over de voorstelling, vormgeving, tijd van ontstaan, bekendheid van het werk.

2. Bekijk het [Schilderswijk straatnaammuseum](#).
 - Wat zijn dit voor een straatnamen?
 - Wat kun je vertellen over de naam van de Schilderswijk?
3. Bekijk de naam- en vormgeving van:
 - het [logo van ROC Mondriaan](#)
 - de [Mondriaanjurk](#) van Yves Saint Laurent.

Wat valt je op aan deze logo's?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Waarom zijn deze werken zo wereldberoemd?
- Waarom heet de Schilderswijk zo?
- Wat zijn logo's?

4. Opdracht: Wie kent ze niet

In deze opdracht onderzoeken de leerlingen een aantal wereldberoemde kunstwerken in Den Haag. Zij bekijken en vergelijken de kunstwerken met elkaar. Vervolgens maken de leerlingen een collage of tekening. Ze maken met elkaar een mini-museum.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• maakt kennis met Haagse topstukken;• leert de indeling van de stad Den Haag kennen
Vaardigheidsdoelen	Niet van toepassing.

Benodigdheden

- [Basismaterialen](#)
- grote plattegrond van Den Haag (papier)
- optioneel:
 - fotobewerkingsprogramma (bijvoorbeeld Adobe Photoshop of Microsoft Paint)
 - folders van Haagse musea en/of plaatjes van Haagse kunstwerken
 - verkleedkleden

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Onderzoek: Wie kent ze niet

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Bespreek dat Den Haag een groot aantal wereldberoemde kunstwerken, 'topwerken', bezit waar mensen van over de hele wereld speciaal voor naar de stad komen.
2. Inventariseer met de leerlingen welke beroemde kunst in Den Haag zichtbaar is. Noteer dit op een grote plattegrond van Den Haag.
3. Bespreek met de leerlingen een aantal gevonden kunstwerken zoals:
 - [Het puttertje](#) van Carel Fabritius
 - [De anatomische les van Dr. Nicolaes Tulp](#) van Rembrandt van Rijn
 - [De stier](#) van Paulus Potter
 - [Gezicht op Delft](#) van Johannes Vermeer
 - [Panorama Mesdag](#)
 - [Victory Boogie Woogie](#)
 - Werk van [Maurits Cornelis Escher](#).

Tip: Laat de leerlingen 'verkleed' komen als een bekend kunstwerk dat in Den Haag te zien is, bijvoorbeeld *Meisje met de parel* of *Victory Boogie Woogie*. Maak van elke leerling een foto en bewaar deze voor bij een presentatie.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Waarom denk je dat deze werken zo beroemd zijn?
- Welk kunstwerk zou je zelf willen toevoegen aan de beroemde kunst van Den Haag?
- Zou je een beroemd kunstwerk op een andere plaats in Den Haag willen hebben? Waar? Wat zou er dan anders zijn?

Uitvoeren: Wie kent ze niet

Doorloop onderstaande stappen om het project uit te voeren.

Topwerk

De leerlingen maken een nieuw Haags topwerk. Dit kan op veel verschillende manieren:

- Door de kenmerken van minimaal twee topstukken uit Den Haag te combineren in een werkstuk.
- Door een topwerk een nieuwe vorm, kleur, materiaal of maat te geven.
- Door een topwerk in een andere Haagse omgeving te plaatsen kan een kunstwerk ook anders worden.

Bespreek met de leerlingen hoe zij hun topwerk willen maken en waarmee. Alle materialen komen in aanmerking dus ook stof, attributen, karton, materiaal met reliëf en structuur.

- Je kunt van een portret een reliëf maken en dit werk plaatsen in een landschap, waarbij je let op plaatsing, formaat, kleur en betekenis.
- Een (deel van een) afbeelding van het ene kunstwerk uitknippen en gedeeltelijk voor een ander beeld plaatsen.
- Van een schilderij een tekening maken waarbij de verschillende onderdelen een andere maat krijgen.
- Of een plat werk in 3D maken of andersom.

Laat de leerlingen kiezen uit verschillende technieken of combinaties van technieken. Combineren van verschillende formaten, technieken, achtergronden en plaatsen kan leiden tot nieuwe vormgeving.

Bekijk ter inspiratie het werk van:

- [Ger van Elk](#)
- [Jean Arp](#)
- [Banksy](#)
- [Salvador Dali](#)

Let op: gebruik groot formaat papier, minimaal A3 ([papiervoorraad](#))

Tips:

- Voor de collage kun je prints van foto's van de kunstwerken of plaatjes uit folders van diverse Haagse musea gebruiken.
- Voor eigen schetsen en ontwerpen kunnen voorbeelden van de websites getoond worden en als uitgangspunt dienen.
- Door middel van een fotobewerkingsprogramma kunnen twee of meer beelden gecombineerd worden.

Bedenk een titel voor je werk.

Maak een omschrijving van je werkstuk: waar heb je de inspiratie vandaan, welk materiaal heb je gebruikt, wat is de betekenis? Waar zou je dit werk willen plaatsen in de stad?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welk kunstwerk of kunstenaar heeft je op ideeën gebracht?
- Welke delen van de kunstwerken heb je in je eigen werk gebruikt?
- Wat heb je zelf nieuw toegevoegd of gemaakt?
- Is een combinatie van twee kunstwerken meer dan één?
- Welke van de kunstwerken zou je thuis willen hebben?

Presenteren: Wie kent ze niet

De nieuwe Haagse topwerken kunnen als volgt gepresenteerd worden:

- Fotografeer de topwerken en print er kleine foto's van in 2-voud. Laat de leerlingen één exemplaar bewaren om later in hun 'museumzaal' te plaatsen.
- Maak een 'catalogus' van schetsen of foto's van het gemaakte werk.
- Bedenk met elkaar een titel.
- Kopieer de 'catalogus' en verspreid deze op verschillende plekken ter inzage voor de rest van de school.
- Bespreek met de leerlingen hoe je aandacht krijgt voor de catalogus.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat zijn de drie belangrijkste dingen die je geleerd hebt over het maken van een tentoonstelling?
- Waarvoor maak je een catalogus?
- Is jouw werk een Haags topwerk? Waarom?

5. Opdracht: In beeld

In deze opdracht staat de kunst in de openbare ruimte centraal. De leerlingen onderzoeken een aantal kunstwerken uit de Beeldengalerij Den Haag en/of maken een wijkwandeling langs diverse beelden. Ze onderzoeken de zeggingskracht van een beeld en de relatie tot de omgeving. Vervolgens ontwerpen en maken de leerlingen een schaalmodel van een sokkelsculptuur voor op het schoolplein. In deze opdracht ontdekken en ervaren de leerlingen dat behalve vorm, materiaal en maat de plaats ook van betekenis is voor de zeggingskracht van een sculptuur.

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met een beeldengalerij;
- leert het verschil tussen 'platte' kunst (schilderijen, tekeningen enz.) en 'ruimtelijke' kunst (beelden, architectuur);
- kan de beeldaspecten van beelden benoemen.

Vaardigheidsdoelen

De leerling maakt een schaalmodel van een sculptuur en een sokkel.

Benodigdheden

Basismaterialen

- kosteloos materiaal voor sokkel en schaalmodel: blokjes hout, dennenappels, stevige klei, plastic flesjes, kopjes, plankjes, blikjes, etc.
- divers scrap-materiaal
- stevig karton of foamkarton voor maquette
- kleine breekmesjes
- verbindingsmateriaal: tie wraps, tape, lijmpistool, ijzerdraad, satéprikkers, etc.
- linialen en/of meetlinten

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Onderzoek: In beeld

Voer onderstaande opdrachten uit:

Madurodam

Zoek de beelden op de foto in de tuin van het [Vredespaleis in Madurodam](#).

Beeldengalerij

1. Bekijk met de leerlingen de Beeldengalerij Den Haag op locatie, en als dat niet kan op het digibord. Zie de website [Hier kan jouw beeld staan](#).
2. Bespreek de beelden aan de hand van de volgende vragen en punten:
 - Wat zie jij in het beeld?
 - Wat denk je dat de kunstenaar met het beeld wil vertellen?
 - Licht een werk uit en bespreek dat aan de hand van de beeldaspecten: kleur, licht, ruimte, vorm, structuur en compositie.

Suggestie: Laat de leerlingen onderzoeken wat voor een beeld ze zouden willen maken voor hun wijk.

Topwerken

1. Welk topwerk uit Den Haag spreekt je aan en zou je willen verwerken in je 3D-beeld?

2. Laat de leerlingen in groepjes ontwerpschetsen maken voor hun beeld en deze met elkaar bespreken.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welke beelden staan in jouw wijk?
- Wat is hieraan het opvallendst?
- Wat kun je vertellen over een beeld uit de Beeldengalerij: de beeldaspecten, betekenis, materiaal?

Uitvoeren: In beeld

Jouw nieuwe Haagse beeld

De leerlingen ontwerpen en maken een schaalmodel op 'Madurodam formaat' van een sokkelsculptuur.

Doorloop onderstaande stappen:

1. De leerlingen kiezen ieder voor zich een ontwerp uit wat ze willen uitvoeren in 3D. De leerlingen denken na over hoe ze dit willen maken, welk materiaal ze hiervoor willen gebruiken, welke maatvoering.
2. De leerlingen bedenken de vorm en het materiaal waar de sokkel van kan worden gemaakt (klei, een blok hout, plastic fles, kopje, plankje, dennenappel, etc.). Elke vorm komt in aanmerking.
3. De leerlingen maken de mini-sculptuur.
4. De leerlingen maken de sokkel waar het beeld op komt te staan.

Tip: Houd er rekening mee dat de sculptuur van alle kanten interessant moet zijn om te bekijken. Let er op dat het beeld op de sokkel past of er in ieder geval aan verbonden kan worden.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Waaraan kun je zien door welke kunstenaar het werk geïnspireerd is?
- Heb je materialen voor je sculptuur gebruikt die je ook in het 'echt' voor je sculptuur zou kunnen gebruiken?
- Past je beeldje bij je sokkel? Wat gebeurt er als je de sokkel weglaat?

Presenteren: In beeld

De sculpturen kunnen op verschillende manieren gepresenteerd worden:

- Maak een klassenbeeldengalerij en laat de leerlingen hierbij een tekst voor een rondleiding schrijven.
- Laat de leerlingen bijzondere plekken uitzoeken in het klaslokaal (in de boekenkast, op de tafelpoot, smartbord, deurpost etc.) en daar hun beeld plaatsen en laat ze vertellen waarom ze deze plek kozen.
- Nodig een andere klas uit.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat zijn de verschillen tussen jullie klassenbeeldengalerij en de galerij van Peter Struycken?
- Is het anders wanneer alle werken bij elkaar staan?
- Verandert het beeld door de gekozen plek?
- Hoe zou je beelden op een andere manier kunnen 'neerzetten'?

6. Opdracht: Geef kunst de ruimte

Met de ervaring uit de vorige opdrachten ontwerpen en maken de leerlingen een eigen 'mini-museum' voor hun werkstukken.

Kennisdoelen

De leerling:

- weet wat een architect doet;
- heeft kennis over het tot stand komen van een tentoonstelling;
- leert diverse manieren om eigen werk te presenteren.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- maakt een maquette;
en/ of
- maakt een mini-museum.

Benodigheden

- [Basismaterialen](#)
- fotocamera/smartphone
- Google Earth
- foam of stevig karton
- optioneel: stukjes (gekleurd) perspex of stevig plastic

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren. Aan het eind van deze opdracht staan evaluatievragen die betrekking hebben op het hele project.

Onderzoek: Geef kunst de ruimte

Doorloop onderstaande stappen:

1. Bespreek met de leerlingen [wat een architect precies doet](#) en [architect als beroep](#).
Suggestie: misschien is een van de ouders architect en wil deze in de klas daarover vertellen.
2. Bekijk en bespreek de volgende voorbeelden van musea:
 - [Mauritshuis](#), Den Haag
 - [Gemeentemuseum](#) / Kunstmuseum Den Haag
 - [West](#)
 - [Escher museum](#)
 - [Museum Beelden aan Zee](#)
 - [Museum Voorlinden](#)
 - [Gronings museum](#), Groningen
 - [Guggenheim Museum New York](#)
 - [Guggenheim Museum Bilbao](#)
 - [Louvre](#), Parijs
 - [Centre Pompidou](#), Parijs
 - [J. Paul Getty Museum](#), Los Angeles

Wat valt op aan deze gebouwen en wat spreekt je aan?

Bespreek in groepjes welke vorm, materiaal, inrichting, binnen- en buitenruimte jullie museum zou hebben.

3. Bedenk een museum voor Madurodam.

Bekijk de volgende filmpjes en site:

- o [Hoe wordt Madurodam gebouwd?](#)
- o [Interview atelier](#)
- o [Architectuur in Madurodam](#)

Laat de leerlingen individueel of in groepjes ontwerpschetsen maken voor een [mini-museum](#) voor Madurodam. Denk hierbij na over de vorm, maat, materiaal, binnen- en buitenruimte.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat heb je geleerd over een architect?
- Hoe gaat jullie museum er vanbinnen en vanbuiten uitzien?
- Waarom hebben jullie hiervoor gekozen?
- Hoe ziet de omgeving eruit?

Uitvoeren: Geef kunst de ruimte

Ontwerp een mini-museum voor Madurodam

Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Maak het eigentijdse museum voor Madurodam in groepjes. Houd hierbij rekening met de maten: de foto's uit opdracht 4 en de beeldjes uit opdracht 5 moeten erin passen.
2. Richt het museum in met eigen werk.
Suggestie: naambordjes bij de werken plaatsen, (nog) een catalogus maken.
3. De leerlingen bedenken een naam voor het museum.
Suggestie: verzin en maak een logo voor het museum.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat kun je vertellen over de totstandkoming van je museum?
- Vertel iets over de vorm van je gebouw.
- Wat doe je eerst: de beelden neerzetten of de schilderijen ophangen?
- Horen deze bij elkaar? Waarom wel/niet?

Presenteren: Geef kunst de ruimte

Voer onderstaande presentatieopdrachten uit:

1. Kies een museumdirecteur uit de klas. Houd een interview met de nieuwe museumdirecteur.
2. Organiseer de opening door een vip, bijvoorbeeld de kinderdirecteur Madurodam, het Mauritshuis, directeur van het stadsdeel.
3. Nodig ouders uit, vertel over het museum als directeur.
4. Laat de leerlingen in tweetallen een krantenartikel voor Den Haag Centraal maken waarin ze elkaar interviewen over het museum.

Ze kunnen hierin het volgende verwerken:

- hoe de ideeën voor het mini-museum zijn ontstaan
- de keuzes in de ontwerpfase
- hoe is het uitgevoerd, met welke materialen
- hoe is het museum ingericht en waarom
- welke naam heeft het gekregen
- waar staat het mini-museum.

Evalueren

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat heb je geleerd over kunst in Den Haag?
- Wat weet je over de plaats van kunstwerken in de stad?
- Waar zouden jullie je 'nieuwe Haagse topwerk' willen neerzetten en waarom daar?
- Wat ben je te weten gekomen over de geschiedenis, vorm en functie van Haagse musea?
- Als jij museumdirecteur was, wat zou er dan in je museum komen te staan: wat wel en wat niet en waarom?
- Wat vind je belangrijker: het gebouw of de werkstukken? Waarom?

